

ринг среди молодых преподавателей о привлекательности и комфортности работы в университете; оценке ими условий для творческого труда, самореализации, свободы профессиональной деятельности, организации внутривузовских коммуникационных каналов, условий для профессионального развития; действенности используемых методов стимулирования как нематериальных, так и материальных форм и т. д. Полученные результаты, с одной стороны, позволяют оценить успешность профессионально-психологической адаптации молодых специалистов, а с другой – актуализировать методы и приемы мотивирования, создания новых условий для совершенствования профессиональной деятельности и закрепления, а самое главное – способствуют профессионально-личностному развитию молодых специалистов.

---

1. Спирина, Е. А. Стратегия позиционирования молодого специалиста сферы культуры на рынке труда Беларуси / Е. А. Спирина // Вести Института современных знаний. – 2014. – № 1. – С. 44–48.

НЕКАТОРЫЯ ПЫТАННІ НАЦЫЯНАЛЬНАГА І ЁНІВЕРСАЛЬНАГА Ё ЛЮСТРЫ БЕЛАРУСКАЙ МУЗЫКІ І МУЗЫЧНАЙ КРЫТЫКІ 20-х гг. ХХ ст.

У. К. Зяневiч,

*дацэнт, прафесар кафедры беларускай народна-песеннай творчасці
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў*

Адраджэнне нацыянальнай мастацкай культуры Беларусі 1920-х гг. стымулявала інтэнсіўнае развіццё музычна-эстэтычных уяўленняў аб суадносінах нацыянальнага і ўніверсальнага ў працэсе станаўлення нацыянальнай музычнай культуры.

Музычнае мастацтва, як і мастацкая культура ў цэлым, высулася ў 1920-я гг. у якасці важнага аспекту абнаўлення грамадства. Праблемы нацыянальна-культурнага будаўніцтва вырашаліся ў гэты перыяд як арганічная частка ўсяго комплексу праблем новай эканамічнай палітыкі. Паступовая дэмакратыза-

цыя грамадска-культурнага жыцця ў перыяд нэпа спрыяла ўмацаванню думкі аб прымаце культуры як асновы і мэты дзейнасці. У грамадскай свядомасці выпявала разуменне таго, што вырашэнне эканамічных і сацыяльна-палітычных задач немагчыма «без усё больш актыўнага культурнага ўздыму краю, больш хуткага руху і культурнай рэвалюцыі» [9, с. 15].

Перыяд 1917–1929 гг. у адпаведнасці з характарам і зместам грамадска-палітычных і нацыянальна-культурных працэсаў, якія адбываліся ў Беларусі ў гэты час, можна падзяліць на тры этапы.

На першым этапе (1917–1923), звязаным з абвясчэннем БНР, распачаўся працэс ажыццяўлення культурнай палітыкі на аснове рэальнай аптымізацыі нацыянальных адносін, які ў 20-я гг. атрымаў назву «беларусізацыя». Беларусізацыя пачала здзяйсняцца як палітыка сацыяльнай і духоўнай кампенсцыі раней прыгнечаных царызмам культур, у тым ліку беларускай. Яна была накіравана на ўсталяванне гарманічных узаемаадносін паміж усімі нацыямі, народамі, нацыянальнымі мовамі, якія тут гістарычна суіснавалі.

На другім этапе (1923–1927) беларусізацыя і карэнізацыя (вылучэнне на кіруючыя пасады прадстаўнікоў карэннага насельніцтва) ажыццяўляліся ў якасці афіцыйнай палітыкі, як комплекс практычных мерапрыемстваў на падставе рашэнняў X (8–16 сакавіка 1921 г.) і XII (сакавік 1923 г.) з'ездаў РКП(б). Мастацкая культура ў гэты перыяд развівалася ў сацыяльна-палітычных умовах, якія забяспечвалі магчымасць вольнага, раўнапраўнага развіцця культур не толькі беларусаў, але і нацыянальных меньшасцей, якія насялялі Беларусь. Паспяховае развіццё беларускай нацыянальнай музыкі ў гэты перыяд у вялікай ступені было абумоўлена разуменнем неабходнасці дынамічнага адзінства нацыянальна-спецыфічнай духоўнай асновы (нацыянальнай мовы і фальклору) і пазітыўнага міжнацыянальнага ўзаемадзеяння, інтэнсіўнага творчага засваення іншанацыянальнага досведу.

На хвалі нацыянальнага ўздыму ў 1920-я гг. папулярныя былі музычна-эстэтычныя дыскусіі, у якіх у канцэптуальным плане абмяркоўваліся праблемы гістарычнага развіцця беларускай музыкі. Цэнтральнай тэмай гэтых дыскусій была распрацоўка

пытанняў нацыянальнага і ўніверсальнага ў музыцы. Працэс абмеркавання ідэй і тэорый у дачыненні нацыянальнай музычнай культуры ў гэты перыяд меў даволі шырокі дэмакратычны характар. Агульныя мэты, што дэклараваліся, надавалі гэтаму працэсу форму ўнутранага адзінства. Тым не менш, погляды на тое, якім павінна быць нацыянальнае музычнае мастацтва Беларусі, якія шляхі вядуць да дасягнення нацыянальнага музычна-эстэтычнага ідэалу, самі ўяўленні пра гэты ідэал адлюстроўвалі часам палярныя палітычныя, філасофскія, эстэтычныя і маральна-этычныя арыентацыі розных сацыяльных і нацыянальных груп насельніцтва Беларусі 1920- х гг.

Дыскусіі выявілі, перш за ўсё, супярэчнасці паміж беларускімі адраджэнцамі, якія марылі пра стварэнне самабытнага музычнага мастацтва, нацыянальнай кампазітарскай школы, і ідэолагамі бальшавіцкай крытыкі, якія «спрасцілі ідэю класавасці мастацтва, імкнуліся пераўтварыць арыентаванае на агульначалавечыя і нацыянальныя каштоўнасці музычнае мастацтва ў школу «пралетарскага выхавання і ў трыбуну для пашырэння сацыялістычных ідэй у іх бальшавіцкай інтэрпрэтацыі». Як ідэалагічны кампраміс узнікла «сярэдняя», нацыянальна-камуністычная плынь, прыхільнікі якой імкнуліся спалучыць элементы беларускіх нацыянальных традыцый з пралетарскай, рэвалюцыйнай ідэалогіяй» [8].

У беларускім друку 1917–1920 гг. нацыянальна-дэмакратычнага і нацыянальна-асветніцкага кірункаў (газеты «Вольная Беларусь», «Беларускі шлях» і «Беларусь», часопіс «Беларускае жыццё» і інш.) развівалася думка, абгрунтаваная напачатку стагоддзя ў газеце «Наша ніва», што задача беларускага музычнага мастацтва ў тым, каб садзейнічаць развіццю беларускай дзяржаўнасці, сацыяльна-палітычнаму і духоўнаму адраджэнню народа, яго мовы і асветы.

Актывізацыя працэсаў адраджэння нацыянальнай культуры, станаўленне музычнага прафесіяналізму, узнікненне новых мастацкіх плыняў, што адбывалася ў 1921–1923 гг., выклікала абвастрэнне дыскусій па праблемах беларускай нацыянальнай прафесійнай музыкі. На старонках газеты «Савецкая Беларусь» з’явіліся артыкулы А. Куксы «Аб беларускім хоры» і «Аб сучасным беларускім тэатры» [10; 11]. Беларускае музычнае

культура, на яго думку, павінна стаць «сапраўднай пуцявінай беларускага народнага мастацтва». Адстойваючы нацыянальны музычны стыль, які праяўляецца як у знешняй форме, так і ва ўнутраным змесце музыкі, А. Кукса звяртаў увагу на неабходнасць выкарыстання беларускага народнага музычнага інструментарыю ў сучаснай выканальніцкай практыцы, заклікаў кампазітараў да стварэння па-сапраўднаму нацыянальных форм беларускай прафесійнай музыкі. З гэтых жа пазіцый Я. Святляк уздымаў важную тэму адраджэння традыцыйных народных свят і абрадаў, якія будуць садзейнічаць станаўленню прафесійнага мастацтва [13]. Праблемы нацыянальных стылю і рэпертуару былі ў цэнтры ўвагі З. Жылуновіча [7], які заклікаў трымацца фальклорных першакрыніц у справе адраджэння беларускага мастацтва. Задачу грунтоўнай музычна-этнаграфічнай адукацыі дзеля выхавання нацыянальных кадраў (кампазітараў і музыкантаў) уздымаў Я. В. Прохараў [12].

З іншых пазіцый асвятлялі пытанне публіцысты Парнасец (пад гэтым псеўданімам ён друкаваўся ў «Савецкай Беларусі») і Арцём Гізель [5]. Яны крытыкавалі этнаграфічны падыход да праблемы станаўлення нацыянальнага стылю мастацкай культуры як павярхоўны. У творчай практыцы, на думку гэтых аўтараў, галоўнае не знешнія прыкметы і праявы нацыянальнага, а мастацкі прафесіяналізм, а ў крытыцы – аб'ектыўнасць і бескарыслівасць. Палемісты таксама мелі рацыю, бо пралеткультайскія заклікі выгнаць «дух прафесіяналізму», «што пярэчыць асноўным задачам» сучаснага мастацтва, актыўна распаўсюджваліся ў музычна-культурным асяроддзі ў гэты перыяд. Але ідэя засваення еўрапейскага і асабліва рускага музычнага прафесіяналізму, якую яны сцвярджалі, успрымалася часткай творчай інтэлігенцыі ў якасці новай, прыхаванай і вытанчанай формы падаўлення нацыянальнай самасвядомасці.

Збалансаваную пазіцыю ў пытаннях развіцця нацыянальнай музычнай культуры выказаў З. Бядуля. У шэрагу артыкулаў, прысвечаных праблемам нацыянальнага стылю беларускай музыкі, музычнай адукацыі, беларускаму музычнаму тэатру, балету, ён пазбег крайнасцей, характэрных для некаторых выказванняў. Абагульняючы розныя пункты гледжання, З. Бядуля абгрунтаваў думку пра тое, што музыка павінна быць народнай

па сваіх крыніцах, нацыянальнай па стылю і прафесіянальнай па мастацкім ўзроўні [1; 2; 3; 4]. Першым крокам да гэтага сінтэзу ён лічыў пастаўленую ў БДТ-1 Е. Міровічам драму М. Чарота «На Купалле» (музыка У.Тэраўскага, харэаграфія К. Алексютовіча, сцэнаграфія К. Елісеева). У рэцэнзіі на прэм'еру гэтага спектакля, якая адбылася 20 лістапада 1921 г., Янка Журба выказаў думку, што гэта музычная драма пачала «новую эпоху ў гісторыі развіцця беларускага тэатра», што яна «кладзе цвёрды грунт сапраўднай беларускай оперы ў навейшым духу, бо ў гэтай музыцы адбіліся адзнакі сучаснага кампазітарскага мастацтва» [6].

Супастаўленне розных пунктаў гледжання ў працэсе дыскусій першай палавіны 1920-х гг. было змястоўным і карысным. Яно дазволіла ўзняць важныя для станаўлення беларускай музыкі праблемы, асэнсаваць вопыт культурнага ўзаемадзеяння ў гэтай галіне. Нягледзячы на тое, што ў ходзе абмеркаванняў выявіліся вульгарна-сацыялагічныя тэндэнцыі, ва ўмовах БССР моцна праяўляў сябе нарматыўны кірунак сацыяльна-класавай музычнай эстэтыкі: музычнае мастацтва інтэрпрэтавалася як «зброя класавага змагання», неабходная для прапаганды сацыялістычнага ладу жыцця і пралетарскай камуністычнай ідэалогіі; дыскусіі паклалі пачатак распрацоўцы канцэпцый развіцця беларускай музычнай культуры і мастацтва на аснове гарманічнага ўзаемадзеяння ўласна нацыянальнага культурнага субстрату (мовы і фальклору) і пазітыўных іншанацыянальных уплываў.

---

1. *Бядуля, З.* Беларуская народная мелодыя / З. Бядуля // Вольны сцяг. – 1921. – № 6(8).

2. *Бядуля, З.* Беларускія нацыянальныя танцы / З. Бядуля // Вольны сцяг. – 1922. – № 1(9).

3. *Бядуля, З.* Стыль / З. Бядуля // Рунь. – 1920. – № 3.

4. *Бядуля, Зм.* Как создать белорусский балет / Зм. Бядуля // Советская Белоруссия. – 1922. – № 261.

5. *Гізель, Арцём.* Яшчэ аб рэпертуары беларускага тэатра / Арцём Гізель // Савецкая Беларусь. – 1922. – 29 студз.

6. *Журба, Я.* Рэцэнзія на музычную драму М. Кудзелькі «На купалле» / Я. Журба // Савецкая Беларусь. – 1921. – 9 снеж.

7. *Жылуновіч, З.* Беларуская самабытнасць і безухільны інтэрнацыяналізм, ці Старая прагудка на новы лад / З. Жылуновіч // Савецкая Беларусь. – 1928. – 20 ліст.

8. *Конан, Уладзімір.* Тэатральныя дыскусіі / Уладзімір Конан // Мастацтва. – 1996. – № 1. – С. 26.

9. *Крыніцкі, А.* Да пытання аб нацыянальнай культуры / А. Крыніцкі // Бальшавік Беларусі. – 1927. – № 5. – С. 15.

10. *Кукса, А.* Аб сучасным беларускім тэатры / А. Кукса // Савецкая Беларусь. – 1921. – 3 чэрв.

11. *Кукса, А.* Аб сучасным беларускім тэатры / А. Кукса // Савецкая Беларусь. – 1921. – 3 ліп.

12. *Прохоров, Я. В.* «О музыкально-этнографическом образовании» : доклад для преподавателей Белорусского государственного музыкального техникума и представителей Инбелкульта. 9 марта 1925 г. / Я. В. Прохоров // Архіў літаратуры і мастацтва Беларусі. – Ф. 188. В. 1. Адз. зах. 85.

13. *Святляк, Янка.* Аб святкаванні Купалля / Янка Святляк // Савецкая Беларусь. – 1921. – 1 чэрв.

КУЛЬТУРА МОЛОДЕЖИ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ ВЫЗОВОВ

П. Г. Игнатович,

*кандидат исторических наук, профессор,
профессор кафедры философии и методологии гуманитарных наук
Белорусского государственного университета культуры и искусств*

Характерной особенностью современного этапа мирового развития является глобализация и информатизация, втягивающая в свою орбиту всю планету с возрастающей максимальной интенсивностью, оказывая воздействие на различные сферы жизнедеятельности не только мирового сообщества, но и каждой страны, различных социальных слоев и групп, формируя все новые вызовы времени.

Когда мы говорим о молодежи, имеем в виду, прежде всего, социально-демографическую группу населения, существенно отличающуюся от других социально-демографических групп: людей среднего и пожилого возраста, а также подростков, не